

Undervisning och lärande

4:e universitetspedagogiska konferensen
vid Linköpings universitet
16 november 2000

Håkan Hult (Red)

ISSN 1403-4670
ISBN 91-7219-872-9
CUP:s Rapportserie Nr 7

CUP:s Rapportserie

- Nr 1 Hult, H. (1998). Examinationen och lärandet – en översikt, analys och värdering av examinationens roll inom högre utbildning.
ISBN 91-7219-268-2
- Nr 2 Hård af Segerstad, H. (Red). I Teori och Praktik. 2:a universitetspedagogiska konferensen vid Linköpings universitet, 1998.
ISBN 91-7219-357-3
- Nr 3 Näslund, J. (1999). Uppsatshandledning. Många frågor och några svar.
ISBN 91-7219-416-2
- Nr 4 Hård af Segerstad, H., Silén, C. (Red.) (1999).Handledning av läroprocesser. ISBN 91-7219-490-1
- Nr 5 Hård af Segerstad, H. (Red.) (1999). Här och Nu!. 3:e universitetspedagogiska konferensen vid Linköpings universitet.
ISBN 91-7219-625-4
- Nr 6 Hult, H. (2000). Laborationen – myt och verklighet. En kunskapsöversikt över laborationer inom teknisk och naturvetenskaplig utbildning.
ISBN 91-7219-687-4
- Nr 7 Hult, H. (Red.) (2000). Undervisning och lärande. 4:e universitetspedagogiska konferensen vid Linköpings universitet.
ISBN 91-7219-872-9

Linköpings universitet
Centrum för universitetspedagogik
581 83 Linköping

Tryck: UniTryck, Linköping november 2000

Innehåll

Innehållsförteckning	
Inledning	5
Stöd för lärandet	
En modell för självvärdering av ämnen inom Filosofiska fakulteten	7
<i>Elisabeth Ahlstrand, Joakim Kindgren</i>	
Interaktion – en väg till lärande	11
<i>Andreas Fejes, Kristin Sjölander</i>	
PBL-grupper som grupper: gruppdynamiken en förbisedd faktor?	15
<i>Stefan Jern, Anders Hempel</i>	
Vikten av utmaningar, exemplaritet och variation hos problem/situationer som används i PBL	24
<i>Eva Lund, Charlotte Silén</i>	
Tankeboken – en form för erfarenhetens och reflektionens gestaltning	32
<i>Jan-Erik Perneman</i>	
Former för det pedagogiska mötet och det pedagogiska rummet	
Workshop om studentsamverkan mellan olika programutbildningar ur ett lärarperspektiv	41
<i>Kjell Granström, Elinor Edvardsson-Stiwne, Lauritz Brännström, Anders Hempel</i>	
Föreläsningen som undervisningsform	43
<i>Helen Lundqvist Gustafsson</i>	
Laborationer och datorvisualiseringar i mekanik	52
<i>Peter Schmidt</i>	
Handledarens förhållningssätt i basgrupp (PBL)	59
<i>Charlotte Silén</i>	
Utomhuspedagogik för hälsa – lärande och lek/fysisk aktivitet, viktigt för folkhälsan	70
<i>Anders Szczepanski, Matti Leijon</i>	
Goda lokalmässiga förutsättningar för och i undervisningssituationen	79
<i>Anna-Lena Vejdal</i>	
Lärosalsteknik i praktiken	81
<i>Anna-Lena Vejdal</i>	

Bra föreläsning och bra basgrupp – det är formen som avgör <i>Staffan Wirell</i>	82
IT-pedagogik	
Datorstöd i undervisningen – ett tekniskt eller ett kognitivt verktyg? <i>Jonte Bernhard</i>	85
TEKIT – Erfarenheter efter fem år <i>Svante Gunnarsson</i>	97
Nätmötesplats i TMMV46, Energiteknik projekt vt 00 <i>Johan Hedbrandt</i>	105
Kursskal – vad är de bra till? <i>Christian Krysander</i>	115
Internet – en ny infrastruktur för lärande <i>Anna Öhrwall Rönnbäck, Kristina Dahlberg, Fredrik Stahre, Helena Wennberg</i>	119
Kontroll, stöd och utveckling	
Preparing for the exam: Students' strategies and approaches to learning in computer engineering, physiotherapy and psychology at Linköpings Universitet <i>Madeleine Abrandt Dahlgren</i>	130
Bioinformatik – Utveckling av en ny kurs för studenter från Medicinsk och Teknisk Fakultet <i>Ahmad Ahmadi, Lena Eklund, Birgitta Eriksson</i>	132
Handledning på väg mot självständig forskaridentitet <i>Anna Bjuremark</i>	139
Portfolio som metod i akademisk grundutbildning <i>Kajsa Borg, Sie Kronberg</i>	147
A Follow-up of Medical Graduates from a PBL-Programme <i>Erica Domeij, Wolfram Antepohl, Pia Forsberg, Johnny Ludvigsson</i>	152
Attitydutveckling genom medvetandegörande – lika väsentligt för studenter som för lärare <i>Staffan Wirell</i>	157

En modell för självvärdering av ämnen inom Filosofiska fakulteten

Elisabeth Ahlstrand, Joakim Kindgren
Kvalitetsutskottet, Filosofiska fakulteten

Inom Filosofiska fakulteten arbetar ett kvalitetsutskott i första hand med grundutbildningens utveckling och kvalitet. Kvalitetsutskottet har ett övergripande ansvar att stödja och initiera regelbunden uppföljning och utvärdering inom fakultetens verksamheter samt att initiera och stödja pedagogisk utveckling.

Som ett led i det långsiktiga kvalitetsarbetet har en rad strategier utvecklats. Bland annat har en databas upprättats för att följa ämnens och programs söktryck, antagning, betygsnivå på den sist antagne studenten, examination etc. I denna databas finns kvantitativa data om ämnen och program som kontinuerligt uppdateras. För att få en bild av t ex grundutbildningens forskningsanknytning, internationalisering etc krävs att annan information om program och ämnen samlas in. Här har utskottet valt att pröva två vägar. Programmen utvärderas av en extern utvärderare och ämnena med hjälp av självvärdering.

En modell för självvärdering har utvecklats och prövas under innevarande termin av tre ämnen på fakulteten; historia, litteraturvetenskap och bild. Att just dessa tre ämnen har valts ut beror på att de har olika karaktär och ligger inom olika institutioner. Historia representerar ett traditionellt universitetsämne med lång tradition liksom litteraturvetenskap. Båda ligger inom temainstitutionen. Det som skiljer dem åt är att historia har ett stort antal studenter på A-D nivån och många lärare är verksamma inom ämnet. Litteraturvetenskap är ett något mindre ämne vad gäller antalet studenter och lärare involverade. Bildämnet är inget examensämne på universitet men ingår i flera lärarprogram och ingår också i fristående kursutbudet som fort- och vidareutbildningsmöjlighet. Det ligger på Estetiska institutionen. Många studenter går kortare kurser i ämnet. För närvarande är få lärare aktiva inom bildämnet.

Kvalitetsutskottets ambition med självvärderingsmodellen är dels att verka för att ämnena reflekterar över sin situation i relation till ett antal kvalitetsaspekter, dels att ämnena aktivt arbetar med dessa aspekter i ett

kontinuerligt utvecklingsarbete. Ett annat syfte är att med hjälp av rapportering från självvärderingarna tillföra fakulteten kunskap om de ämnen som bedriver grundutbildning, kunskaper som förhoppningsvis kan bidra till att beslut om utbildningars dimensionering etc sker på ett gediget underlag.

Syftet med presentationen av modellen för självvärderingen under CUP-dagen är att få diskutera modellen och få synpunkter för att kunna utveckla modellen vidare. Modellen presenteras kortfattat här. Vid den muntliga presentationen hoppas vi förutom att beskriva modellen också redovisa de första rapporterna från de ämnen som under hösten prövar modellen.

Självvärderingsprocessen

1. Inledningsvis definieras en rad aspekter av ämnet som ska utvärderas (förslag på några tänkbara sådana presenteras nedan).
2. Därefter görs en positionsbestämning när det gäller de listade aspekterna; var befinner sig ämnet nu? Denna fas kan kallas en nulägesbeskrivning. Det är här som ämnet slår fast styrkor och svagheter, hur ämnet t ex efterfrågas och hur ser framtiden för ämnet ut. Om denna fas genomförs på ett noggrant sätt ökar möjligheten till ett framgångsrikt utvecklingsarbete.
3. Sedan vidtar en diskussion om huruvida man är nöjd med nulägesbeskrivning eller i vilka avseenden som man vill förändra. I denna fas sätts nya utvärderingsbara mål upp för ämnet i förhållande till de aspekter som man gjort nulägesbeskrivningen mot. Av vikt är att de mål som formuleras är relevanta och att de är möjliga att nå utan orealistiska ansträngningar och resurser.
4. Nu är det dags att välja tillvägagångssätt för att realisera de uppsatta målen. De angreppssätt man väljer är knutna till vilka mål som formulerats men även till de resurser som står till buds. Här kan också föras fram önskemål om eventuellt stöd från fakulteten.
5. Tillvägagångssätten prövas och tillämpas under en tid (implementeringsfasen). En förutsättning för detta är att arbetet förankrats bland lärare, studenter och annan personal inom ämnet.
6. Till sist utvärderas i vilken mån och hur man klarat att förverkliga de mål man satte upp i fas 3.

Sammanfattningsvis kan sägas om självvärderingsprocessen att den i första hand är framåtsyftande, den ska kunna sätta fingret på behov av utveckling och förnyelse och därmed verka kvalitetsbefrämjande.

Tänkbara aspekter att inledningsvis utgå ifrån (fas 1 i modellen)

- *Forskningsanknytning*

Här kan beröras förhållanden som vilka forskningsmiljöer som ämnet är knutet till, grundutbildningsstudenter som går vidare till forskarutbildning, pågående forskning av ämnets lärare, andel disputerade lärare, andel C- och D-studenter i förhållande till A- och B-studenter osv.
- *Utbildningens profil*

Kan innebära flera infallsvinklar. Exempelvis lärares kompetenser, pedagogisk profil, IT-intensivt, utpräglat genusperspektiv, samarbete över ämnesgränser, kontakt med omvärlden etc. Vad som kan vara intressant att få utvecklat här är hur ämnets profil kan ses i relation till hur ämnet ser ut på andra universitet/högskolor.
- *Pedagogisk utveckling*

Frågor som kan behandlas är lärarnas pedagogiska utbildningsnivå, pågående pedagogiskt utvecklingsarbete, forum för pedagogiska diskussioner etc. Intressant är också vilka undervisnings- respektive examinationsformer som används.
- *Efterfrågan*

Efterfrågan kan gälla studenters söktryck på olika nivåer, efterfrågan från näringsliv och offentlig sektor, signaler från statsmakterna om ökat behov av utbildning från området.
- *Jämställdhet*

Frågor som kan beröras här är exempelvis hur ett genusperspektiv är anlagt i undervisning och litteratur. Andra frågor rör kvantitativa förhållanden som antalet manliga/kvinnliga studenter på A- och B-nivå respektive C- och D-nivå. Hur är det på lärarnivå?
- *Internationalisering*

När det gäller ”internationalisering” är det lite speciellt eftersom det för detta område finns ett strategidokument beslutat av fakultetsnämnden. Uppföljning av detta åligger fakultetens internationella utskott. Kvalitetsutskottet är dock intresserat av hur ämnet ser på hur internationalisering kan utnyttjas som kvalitetshöjande faktor. Ge gärna exempel från den egna verksamheten.
- *Social och etnisk mångfald*

Regeringen har uttryckt en ambition om att den sociala och etniska mångfalden skall öka inom högskolesektorn. Detta för att bättre svara upp mot mångfalden i samhället. Kvalitetsutskottet är under denna rubrik intresserade av om ämnet har någon bild av hur den etniska och

sociala mångfalden ser ut bland studenter, lärare och övrig personal. Utskottet är även intresserat av att ta del av förslag om hur universitet/fakultet/program/ämne skall agera för att öka mångfalden. Även exempel på hur mångfalden kan utnyttjas som kvalitetshöjande faktor välkomnas.

- *Studentinflytande (inklusive kursvärderingar)*

Regeringen har via propositionen Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan uttryckt en ambition om att studentinflytandet skall öka. Under detta avsnitt kan ämnet beröra hur det verkar för att studenterna tar aktiv del i arbetet med att planera och vidareutveckla utbildningen. Fakulteten är medveten om att det kan vara särskilt svårt att engagera fristående kursstudenter i detta arbete. Därför välkomnas lyckosamma exempel. Kursplanen är ett mycket centralt styrinstrument. Beskriv hur detta dokument beaktas och används i undervisningen. Regeringen menar även i propositionen att kursvärderingar bör (ibland används ordet ”ska”) bli obligatoriska. Därför vill Kvalitetsutskottet även att kursvärderingsområdet belyses i självvärderingen. Speciellt intressant är hur studenterna får feedback på åtgärder vidtagna efter synpunkter förmedlade i kursvärderingar.

Det finns säkert andra kvalitetsaspekter som är ämnesspecifika och som ämnet därmed arbetar aktivt med. Utskottet vill därför uppmana ämnet att i sin självvärdering även beröra, för ämnet särskilt relevanta områden.

Avslutningsvis

Ett annat inslag som Kvalitetsutskottet vill ha belyst är hur den process sett ut som legat till grund för den text som lämnas till Kvalitetsutskottet. Utskottet ser gärna att den beskrivs i detalj och kommenteras. På så sätt kan utskottet genom att sprida dessa exemplar bidra till att processerna förfinas och att självvärderingarnas kvalitet därmed också ökar.

Det är väsentligt att påpeka att modellen fortfarande är under utprovning.